

Alkoholijuomien toimitus

Diaarinumero LVV-S/60079/2026
Julkaistu 28/09/2026

Lupa- ja valvontavirasto

Sisällys

1 Johdanto 3
2 Alkoholijuomien toimitus 4
2.1 Alkoholijuoma 5
2.2 Toimituksen luvanvaraisuus 5
2.3 Alkoholijuomien vastaanottaminen toimitukseen 6
2.4 Henkilökunta 7
2.5 Alkoholijuoman toimittaja ja toimituspassi 7
2.6 Toimituskiellot ja asiakkaat 8
2.6.1 Ikäraja 10
2.6.2 Päihtynyt tai häiritsevästi käyttäytyvä asiakas 11
2.6.3 Alkoholijuomien välittäminen 12
2.7 Toimituskiellot ja paikat 13
2.7.1 Toimituskieltopaikat 13
2.7.2 Toiminta toimituskieltopaikoissa 15
2.8 Toimitusaika 16
2.9 Alkoholivalmisteet 17
2.10 Markkinointi ja hyvän tavan vastaisten toimien kielto 17
2.10.1 Alkoholijuomien hinnoittelu 19
2.11 Toimitusluvanhaltijan vuosi-ilmoitus 20
3 Valvonta ja seuraamukset 21
3.1 Suunnitelmallinen omavalvonta 21
3.2 Viranomaisvalvonta 23
3.3 Seuraamukset säännösten rikkomisesta 24

1 Johdanto

Alkoholilain (1102/2017, AlkoL) mukaan Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien toimitusta koko maassa lukuun ottamatta Ahvenanmaata ja sen tehtäviin kuuluu myös toimituspassikokeeseen liittyvä oppilaitosten ja muiden toimijoiden ohjaus. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia.

Ohje kokoaa yhteen alkoholilain ja sen nojalla annettujen asetusten keskeiset alkoholijuomien toimitusta koskevat säännökset elinkeinonharjoittajien, alkoholijuomien toimittajien ja oppilaitosten käyttöön. Ohjeessa on lainsäädäntöön perustuvien kohtien yhteydessä esitetty sulkeissa viittaus kyseiseen säännökseen.

Ohjeen tarkoituksena on edistää alkoholilain tavoitteiden toteutumista, selkeyttää alan toimijoille alkoholilain säännöksiä ja tulkintaa sekä toimia oppimateriaalina toimituspassikokeita varten.

Alkoholijuomien toimituslupaa voi hakea aikaisintaan 3.11.2026. Hakemista koskeva ohjeistus lisätään tähän ohjeeseen vasta myöhemmässä vaiheessa. Alkoholijuomien toimittamisen myönnetyn toimitusluvan perusteella voi aloittaa 3.1.2027.

Ohjeluonnos julkaistiin lausuntopalvelu.fi:ssä 7.7.2026. Vastausaikaa oli 14.8.2026 saakka. Ohjeluonnoksesta saatiin yhteensä 23 lausuntoa. Lausunnon antoivat muun muassa Ahvenanmaan valtionvirasto, Opetushallitus, Poliisihallitus, Ruokavirasto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Verohallinto sekä Alko Oy, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Oy Matkahuolto Ab, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Pienpanimoliitto ry, Posti Group Oyj, Päivittäistavarakauppa ry, Suomen Yrittäjät ry ja Wolt Oy. Ohjeessa on pyritty mahdollisimman kattavasti huomioimaan lausuntopalaute.

2 Alkoholijuomien toimitus

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi (AlkoL 1 §). Yksi näistä rajoitetuista ja valvotuista elinkeinotoiminnan muodoista on alkoholijuomien toimitus. Alkoholilain säännöksillä muun muassa ehkäistään alaikäisten alkoholinkäyttöä ja liiallisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvia haittoja.

Alkoholijuoman toimituksella tarkoitetaan kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä myytävän alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle (AlkoL 3 §).

Alkoholilain pääsäännön mukaan **Alkolla** on yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä Suomessa. Poikkeuksina tästä alkoholijuomien vähittäismyyntiin voidaan eräissä tapauksissa myöntää lupa ja enintään 2,8 % alkoholijuomia voidaan myydä ilman viranomaisen myöntämää lupaa. (AlkoL 6 §.)

Alkoholijuomien toimitusta koskevia säännöksiä sovellettaessa **kotimaan vähittäismyynnillä** tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä vähittäismyyntipaikasta, johon on myönnetty vähittäismyyntilupa. Vähittäismyyntilupa voidaan myöntää

- elintarvikeliikkeeseen, kuten kauppaan, kioskiin tai myymäläautoon
- anniskelupaikkaan, kuten ravintolaan tai kahvilaan
- valmistuspaikan, kuten panimon, yhteyteen (AlkoL 17 §).

Alkoholijuoman rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitetaan alkoholilaissa myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen (AlkoL 3 §).

Alkoholilain säännöksiä rajat ylittävästä etämyynnistä sovelletaan myös Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista tapahtuvaan myyntiin (AlkoL 2 §). Tässä ohjeessa esiteltyjä rajat ylittävää etämyyntiä koskevia säännöksiä ja velvoitteita sovelletaan siten alkoholijuomien myyntiin myös sellaisista Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista, jotka eivät ole Euroopan unionin jäsenvaltioita (Islanti, Liechtenstein ja Norja).

Toimitusluvanhaltijan lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien pitää tuntea alkoholijuomien toimitukseen liittyvät säännökset ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteet (AlkoL 57 §).

2.1 Alkoholijuoma

Alkoholilaissa alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan sellaista ainetta ja tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Alkoholijuomalla tarkoitetaan juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. (AlkoL 3 §.) Alkoholijuoma sisältää siten yli 1,2 tilavuusprosenttia ja korkeintaan 80 tilavuusprosenttia alkoholia.

Miedolla alkoholijuomalla tarkoitetaan alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Väkevällä alkoholijuomalla puolestaan tarkoitetaan enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa. (AlkoL 3 §.)

2.2 Toimituksen luvanvaraisuus

Yli 2,8 % alkoholijuomia ei saa ilman lupaa toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä eikä välittää tai luovuttaa palkkiota vastaan (AlkoL 5, 6 ja 84 §:t). Alkoholijuomien toimituslupaa ja siihen sisältyviä oikeuksia ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa kokonaan tai osittain toiselle (AlkoL 10 §). Vain toimitusluvanhaltija ja tämän järjestämän toimituksen suorittaja saa luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle (AlkoL 3 ja 35 a §:t).

Ennen alkoholijuomien toimituksen aloittamista on haettava ja saatava lupaviranomaiselta alkoholijuomien toimituslupa. Alkoholijuomien toimitusluvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos toimitusluvan hakijan toimipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, luvan myöntää kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto. (AlkoL 5 ja 7 §:t.) Toimipaikalla tarkoitetaan esimerkiksi valtakunnallisesti toimivan yrityksen osalta yrityksen pääkonttoria.

Alkoholijuomien toimituslupaa voi hakea aikaisintaan 3.11.2026. Hakemista koskeva ohjeistus lisätään tähän ohjeeseen vasta myöhemmässä vaiheessa. Alkoholijuomien toimittamisen myönnetyn toimitusluvan perusteella voi aloittaa 3.1.2027.

Alkoholijuomien toimituslupa koskee kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä myydyn alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle (AlkoL 17 a §).

Ainoastaan kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva alkoholijuoman kuljetus ja luovutus vastaanottajalle on luvanvaraista. Alkoholijuoman toimittamista ei ole esimerkiksi se, jos kuluttaja ostaa alkoholijuomia vähittäismyynnistä ja toimittaa niitä vastikkeetta tuttavalleen. Tällainen toiminta on sallittua ilman alkoholilain mukaista lupaa.

Poliisi on toimivaltainen viranomainen mahdollisten rikkomusten selvittämisessä silloin, kun toimijalla ei ole alkoholijuomien toimituslupaa. Alkoholin luvatonta myyntiä, välittämistä ja luovuttamista koskevat rangaistussäännökset ovat rikoslain (39/1889) 50 a luvussa. Se, joka myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa alkoholilain vastaisesti, voidaan tuomita alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen. Rikoksen tuottama taloudellinen hyöty on tuomittava menetetyksi niin kuin rikoslaissa on säädetty.

2.3 Alkoholijuomien vastaanottaminen toimitukseen

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä (AlkoL 35 a §).

Alkoholijuoman toimittaja saa vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 % alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 % alkoholijuomasta (AlkoL 35 a §). Tätä vahvempia alkoholijuomia ei saa vastaanottaa toimitukseen kotimaan vähittäismyynnistä, vaikka niiden myyntiin olisi vähittäismyyntilupa tilaviineille tai käsityöläisoluille.

Käymisteitse valmistetun, enemmän kuin 8,0 % alkoholijuoman ja muulla tavoin valmistetun, enemmän kuin 5,5 % alkoholijuoman toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä (AlkoL 35 a §).

Kotimaan vähittäismyynnistä tai Alkosta ostetut alkoholijuomat voidaan vastaanottaa toimitukseen joko lupaviranomaisen hyväksymästä vähittäismyyntipaikasta tai vähittäismyyntipaikan noutopisteestä (AlkoL 17, 26 ja 35 a §:t).

Valvonnan mahdollistamiseksi alkoholijuoman toimitusluvan haltijan pitää pystyä jälkikäteen todentamaan, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä Alkon vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettaviksi (AlkoL 35 a §).

Vähittäismyyntiluvanhaltijan, Alkon ja alkoholijuoman etämyyjän pitää merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, Alkon tai alkoholijuoman etämyyjän pitää merkitä se toimitukseen. (AlkoL 17 b ja 35 §:t.) Merkintävelvollisuuden tarkoituksena on varmistua siitä, että alkoholijuoman toimittaja tietää luovutettavien tuotteiden sisältävän alkoholijuomia. Merkintä pitää tehdä selkeästi ja helposti havaittavasti.

Alkoholijuomaa saa myydä vähittäismyynnissä vain valmiiksi täytetyissä suljetuissa pakkauksissa (AlkoL 41 §). Tästä johtuen toimitettavaksi otettavat alkoholijuomat on aina oltava valmiiksi täytetyissä suljetuissa pakkauksissa, kuten pulloissa tai tölkeissä.

Alkoholijuomien vähittäismyynnistä löytyy lisätietoa Lupa- ja valvontaviraston ohjeesta Alkoholijuomien vähittäismyynti.

2.4 Henkilökunta

Alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa pitää olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi (AlkoL 38 §). Toimitusluvanhaltija vastaa alkoholijuomien toimittajien toimituksista, joten luvanhaltijan täytyy toiminnassaan varmistua esimerkiksi siitä, että luovutustilanteisiin kuluva aika otetaan huomioon toimitusaikatauluissa.

Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan ja alkoholijuoman toimittajan pitää valvoa alkoholilaissa säädettyjen kieltojen ja velvollisuuksien noudattamista (AlkoL 39 §).

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle. Alkoholijuomia toimittava ja alkoholijuomien toimituksen valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. (AlkoL 38 §.)

Omavalvontasuunnitelmassa pitää olla selvitys toimitusta harjoittavien henkilöiden tehtävistä sekä toimitusluvan haltijan lukuun toimivien henkilöiden määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma alkoholilaissa säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi toimituksessa (sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholilain valvonnasta 158/2018, StmA 5 a §). Omavalvontasuunnitelmalla tarkoitetaan luvanhaltijan kirjallisesti laatimaa suunnitelmaa toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi (AlkoL 56 §).

2.5 Alkoholijuoman toimittaja ja toimituspassi

Alkoholijuoman toimittajalla tarkoitetaan alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle (AlkoL 3 §). Alkoholijuoman toimittajana pidetään siten sekä toimitusluvan haltijaa että tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa alkoholijuoman vastaanottajalle. Pelkkää alkoholijuoman kuljetusta ilman, että juomaa luovutetaan vastaanottajalle, ei pidetä alkoholijuoman toimittamisena.

Toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla on alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus eli toimituspassi. Jokaisella alkoholijuoman toimittajalla pitää olla toimituspassi. (AlkoL 38 ja 57 §:t.)

Toimitusluvanhaltijan pitää osana omavalvontaa huolehtia siitä, että sen lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee alkoholilaissa säädetyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan täytyy pitää kirjaa alkoholijuomien toimituksessa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettäessä esittää tiedot valvontaviranomaiselle. (AlkoL 57 §.)

Alkoholijuomien toimitusluvanhaltijan täytyy pitää ajantasaista kirjaa toteutetuista uusien alkoholijuomien toimittajien perehdytyksistä ja toimituspassien tarkistamisista (StmA 5 a §). Lupa- ja valvontavirasto voi pyytää luvanhaltijaa toimittamaan toimituspassin kopion nähtäväksi, jos omavalvontasuunnitelmassa on puutteita tai on syytä epäillä kirjanpidon oikeellisuutta.

Toimituspassin myöntää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettu yliopisto. Toimituspassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen. (AlkoL 58 §.)

Lupa- ja valvontavirasto ei pidä rekisteriä suoritetuista toimituspasseista. Jos toimituspassi katoaa, siitä voi tiedustella kopiota todistuksen myöntäneeltä oppilaitokselta. Toimituspassi on voimassa toistaiseksi, eli se ei vanhene ja sitä ei tarvitse uusia.

2.6 Toimituskiellot ja asiakkaat

Alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alkoholijuomien toimituksessa:

- alle 18-vuotiaalle
- alle 20-vuotiaalle, jos juoma sisältää yli 22 % alkoholia
- henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi
- jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä (AlkoL 37 §).

Alkoholijuoman toimittajan pitää luovuttaa alkoholijuoma ostajalle tai muulle vastaanottajalle henkilökohtaisesti (AlkoL 35 a §). Alkoholijuomien toimittaminen esimerkiksi robottikuljetuksin ei siten ole mahdollista. Alkoholijuomia ei saa jättää myöskään juomatilauksen vastaanottajan ovelle, vaan luovutus edellyttää aina alkoholijuoman toimittajan ja vastaanottajan yhtäaikaista läsnäoloa alkoholijuomien luovutustilanteessa. Ostajan ja vastaanottajan ei tarvitse olla sama henkilö, vaan alkoholia voi tilata esimerkiksi lahjaksi toiselle henkilölle.

Alkoholijuoman toimittajan pitää varmistaa alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä, ettei luovuttamiselle ole edellä mainittuja esteitä. Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa vastaanottajalle vaaditun ikärajan puuttumisen takia, alkoholijuoma pitää palauttaa myyjälle (AlkoL 35 a §). Alkoholijuomaa ei tällöin ole mahdollista toimittaa uudelleen toisena ajankohtana. Tämä koskee myös rajat ylittävästä etämyynnistä tilattuja alkoholijuomia.

Jos sen sijaan alkoholijuomaa ei voida luovuttaa muusta syystä, alkoholijuoma pitää joko palauttaa myyjälle tai toimittaa asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana (AlkoL 35 a §). Tällaisissa tilanteissa asiakkaan kanssa voidaan sopia, miten tilanteessa toimitaan ja mikä on luovutuspaikka, jos alkoholijuomia luovutetaan uudelleen. Myös alkoholijuomia uudelleen toimitettaessa on mahdollista sopia alkoholijuomien toimituspaikka vapaasti pois lukien toimituskieltopaikat. Alkoholijuomien toimittaminen uudestaan on mahdollista vasta seuraavana mahdollisena sallittuna ajankohtana.

Jos alkoholijuomia ei suoraan palauteta takaisin myyjälle, pitää alkoholijuomien tilapäisessä säilytyksessä ottaa huomioon elintarvikelainsäädännön vaatimukset. Lisätietoa elintarvikelainsäädännön vaatimuksista saa tarvittaessa ottamalla yhteyttä elintarvikevalvontaviranomaiseen. Alkoholijuomia ei saa hävittää eikä ottaa omaan käyttöön tai luovuttaa eteenpäin.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy luovuttamasta alkoholijuomaa edellä mainittujen toimituskieltojen takia (AlkoL 35 a §). Taloudellisina seuraamuksina voidaan pitää esimerkiksi alkoholijuoman toimittajan palkan, palkkioiden, bonusten, työvuorojen tai toimeksiantojen vähentämistä. Työnjohdollisia seuraamuksia voivat olla esimerkiksi huomautuksen tai varoituksen antaminen, työtehtävien tai työvuorojen muuttaminen toimittajan kannalta epäedullisella tavalla taikka muut vastaavat toimitusluvanhaltijan toimenpiteet, jotka johtuvat siitä, että alkoholijuoman toimittaja on kieltäytynyt luovuttamasta alkoholijuomaa alkoholilain 37 §:n mukaisesti.

Omavalvontasuunnitelmassa pitää esittää selvitys toimintatavoista, miten erilaisissa riskitilanteissa toimitaan ja miten toimitaan tilanteissa, joissa on kieltäydyttävä luovuttamasta alkoholijuomia. Lisäksi suunnitelmassa pitää esittää selvitys toimintatavoista estää alkoholilain vastainen luovutus tai välittäminen ja selvitys ikärajavalvonnan toteuttamisesta toiminnassa. Suunnitelmassa pitää myös kertoa, millaisilla menettelyillä varmistetaan alkoholilain kieltojen ja velvoitteiden noudattaminen alkoholijuomien toimituksessa. (StmA 5 a §.)

Lupa- ja valvontavirasto saa tietyin edellytyksin määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia. Ehdot ja rajoitukset voivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seurantaa, omavalvontaa tai valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja. Ehtoja tai rajoituksia voi asettaa, jos se on välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. (AlkoL 17 a §.)

2.6.1 Ikäraja

Yli 1,2 % alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alkoholijuomien toimituksessa alle 18-vuotiaalle. Yli 22 % alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle. (AlkoL 37 §.)

Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on velvollinen todistamaan ikänsä alkoholijuoman toimittajalle. Ikä on todistettava viranomaisen myöntämällä kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla taikka viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla. (AlkoL 40 §.)

Muita viranomaisen myöntämiä luotettavia kuvallisia asiakirjoja voivat olla esimerkiksi pakolaisen matkustusasiakirja tai muukalaispassi. Asiakirja voi olla myös digitaalinen. Ulkomainen kuvallinen henkilökortti, passi tai ajokortti käy iän todistamiseen, jos se ei vaikuta helposti väärennettävältä ja siitä käy ilmi henkilön ikä. Sen sijaan iän todistamiseen eivät kelpaa esimerkiksi Kela-kortti tai opiskelijakortti.

Toimitusluvanhaltija voi itse määritellä, mitkä muut viranomaisten myöntämät kuvalliset asiakirjat se hyväksyy iän todistamiseen. Käytännöt eivät kuitenkaan saa olla syrjiviä.

On suositeltavaa, että alkoholijuoman toimittaja ennen alkoholijuoman luovuttamista tarkastaa vastaanottajan iän sekä sen, että henkilötodistuksessa oleva kuva vastaa vastaanottajaa. Ikä on suositeltavaa tarkastaa kaikilta vastaanottajilta riippumatta heidän arvioidusta iästään. Erityistä huolellisuutta iän varmistamisessa tulisi noudattaa silloin, jos asiakasta on ulkoisen olemuksen tai muun syyn perusteella vähänkin aihetta epäillä alle 18-vuotiaaksi tai väkeviä alkoholijuomia toimitettaessa alle 20-vuotiaaksi. Jos vastaanottaja ei esitä iän osoittavaa asiakirjaa, hänelle ei tulisi luovuttaa alkoholia.

Jos iän osoittava asiakirja on selvästi väärennetty, alkoholijuoman toimittaja voi ottaa yhteyttä poliisiin ja ilmoittaa väärennetystä asiakirjasta. Alkoholijuoman toimittajalla ei ole kuitenkaan oikeutta takavarikoida esitettyä asiakirjaa.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa vastaanottajalle vaaditun ikärajan puuttumisen takia, alkoholijuoma pitää palauttaa myyjälle (AlkoL 35 a §). Alkoholijuomaa ei tällöin ole mahdollista toimittaa uudelleen toisena ajankohtana. Tämä koskee myös rajat ylittävästä etämyynnistä tilattuja alkoholijuomia.

Jos alkoholijuomien vastaanottaja ei pyydettäessä esitä luovutustilanteessa henkilötodistusta, alkoholijuoma palautetaan myyjälle tai toimitetaan asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana. Alkoholijuomia uudelleen luovutettaessa pitää alkoholijuomien vastaanottajan esittää henkilötodistus alkoholijuoman toimittajalle ja toimittajan varmistua ostoikärajan täyttymisestä.

Jos alkoholijuoman toimittaja luovuttaa alkoholijuoman alkoholilaissa säädettyjen ikärajojen vastaisesti, hän voi joutua rikosoikeudelliseen ja muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

2.6.2 Päihtynyt tai häiritsevästi käyttäytyvä asiakas

Yli 1,2 % alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alkoholijuomien toimituksessa henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi (AlkoL 37 §).

Päihtymys on yleensä selvästi havaittavissa, jos:

- henkilöllä on vaikeuksia kiinnittää katsetta tai henkilöllä on lasittunut katse
- henkilö käyttäytyy häiritsevästi, äänekkäästi ja hän on ylenpalttisen itsevarma
- henkilöllä on vaikeuksia käsittää asioita ja ymmärtää toisen sanomaa
- henkilön liikkeet ovat epävarmat ja kömpelöt, hänellä on vaikeuksia saada otetta esineistä tai huonekaluista
- henkilö kävelee huojuen eikä pysty kävelemään suoraan tai kaatuu ilman tukea
- henkilöllä on sammaltava puhe eikä puhe ole enää ymmärrettävää
- henkilö on sekava tai hänen on vaikea kontrolloida tunteitaan
- henkilön refleksit ovat hitaat
- henkilö nuokkuu
- henkilö voi pahoin.

Jos alkoholijuoman vastaanottaja vaikuttaa olevan päihtynyt, asian selvittämiseksi voi saada lisävarmuutta keskustelemalla hänen kanssaan. Asiakkaan päihtymystilan arvioinnissa on syytä olla tarkkana. Esimerkiksi pelkästään asiakkaan tuoksuminen alkoholilta ei vielä riitä osoittamaan tämän päihtymystilaa selvästi havaittavaksi. Päihtyneisyyden tunnusmerkkejä arvioidaan aina tilannekohtaisesti. Päihtymyksen arvioinnissa on otettava huomioon se, että päihtymykseen viittaavat tunnusmerkit saattavat johtua sairaudesta tai vammasta. Tunnusmerkkien soveltaminen ei saa johtaa syrjintään sairauden tai vamman perusteella. Henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, täytyy kuitenkin aina kieltäytyä luovuttamasta alkoholijuomia.

Päihtymyksen valvontaan pitää kiinnittää erityistä huomiota, jos ilmenee, että samaan osoitteeseen toimitetaan suuria määriä alkoholijuomia useasti lyhyen ajan sisällä.

Häiriökäyttäytyminen voi ilmetä esimerkiksi uhmakkuutena, aggressiivisuutena tai väkivaltaisuutena. Huomiota on hyvä kiinnittää myös mahdollisiin lähisuhdeväkivallan tai muun henkilöön kohdistuvan väkivallan merkkeihin. Häiritsevästi käyttäytyvälle henkilölle ei saa luovuttaa alkoholijuomia. Tarvittaessa alkoholijuoman toimittaja voi ottaa yhteyttä poliisiin tai sosiaalihuoltoon, jos henkilön tai hänen lähipiirinsä turvallisuudesta tai hyvinvoinnista herää huoli.

Jos alkoholijuoman toimittaja ei voi luovuttaa alkoholijuomaa vastaanottajalle tämän päihtymyksen tai häiritsevän käyttäytymisen takia, alkoholijuoma pitää joko palauttaa myyjälle tai toimittaa asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana (AlkoL 35 a §).

2.6.3 Alkoholijuomien välittäminen

Alkoholin välittämisellä tarkoitetaan alkoholijuoman hankkimista ja luovuttamista sitten toiselle henkilölle.

Alkoholijuoman toimittaja ei saa luovuttaa yli 1,2 % alkoholijuomaa vastaanottajalle, jos on perusteltu syy olettaa sen luovuttamista tai välittämistä alle 18-vuotiaalle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi. Yli 22 % väkevää alkoholijuomaa ei saa luovuttaa vastaanottajalle myöskään silloin, jos on perusteltu syy olettaa sen luovuttamista tai välittämistä alle 20-vuotiaalle. (AlkoL 37 ja 84 §:t.)

Alkoholijuoman toimittaja ei saa luovuttaa yli 2,8 % alkoholijuomaa vastaanottajalle, jos on perusteltu syy olettaa, että vastaanottaja välittää tai luovuttaa alkoholijuomaa palkkiota vastaan (AlkoL 37 ja 84 §:t). Erityistä huomiota välittämisen ehkäisemiseen pitää kiinnittää silloin, jos toimituksessa luovutetaan suuria määriä alkoholia.

Alaikäiset ja henkilöt, joiden päihtymys on selvästi havaittavissa, saavat useimmin alkoholijuomia haltuunsa lähisukulaisten ja kavereiden avulla. Alkoholin välittämistä ei ole kuitenkaan yleensä syytä epäillä sen johdosta, että perheessä on alaikäisiltä vaikuttavia lapsia. Välittämisepäilyä on arvioitava tapauskohtaisesti kaikkien havaittavien olosuhteiden perusteella.

Jos alkoholijuomien vastaanottajan seurassa on nuoria henkilöitä, alkoholijuoman toimittajan on arvioitava, aikooko vastaanottaja luovuttaa alkoholijuomia seuralaisilleen. Useamman nuoren henkilön seurueelta on syytä varmistaa kaikilta alkoholijuoman luovutusta koskevan ikärajan täyttyminen erityisesti silloin, kun alkoholijuomien määrä on suuri.

Jos alkoholijuomien vastaanottajan seurassa on henkilö, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, alkoholijuoman toimittajan on arvioitava, onko perusteltu syy olettaa, että alkoholijuomia luovutetaan tälle henkilölle.

Epävarmoissa tapauksissa keskustelu alkoholijuomien vastaanottajan kanssa voi antaa tarvittavaa lisätietoa luovutuspäätöksen tekemistä varten.

Jos alkoholijuoman toimittajalla on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä, eikä hän voi sen takia luovuttaa alkoholijuomaa vastaanottajalle, alkoholijuoma pitää joko palauttaa myyjälle tai toimittaa asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana (AlkoL 35 a §).

2.7 Toimituskiellot ja paikat

2.7.1 Toimituskieltopaikat

Yli 1,2 % alkoholijuomaa ei saa toimittaa seuraaviin paikkoihin (AlkoL 37 §):

Terveydenhuollon palveluyksiköt

Terveydenhuollon palveluyksiköllä tarkoitetaan esimerkiksi sairaaloita ja terveyskeskuksia.

Päihdehuollon yksiköt ja lastensuojelulaitosten asuinyksiköt

Päihdehuollon yksiköllä tarkoitetaan sosiaalihuollon yksikköä, jossa tuotetaan päihdehuollon palveluja. Lastensuojelulaitoksella tarkoitetaan lastenkoteja ja koulukoteja sekä muita näihin rinnastettavia lastensuojelulaitoksia (lastensuojelulaki 417/2007, 57 §).

Päiväkodit, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikat sekä ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavat oppilaitokset

Päiväkodeilla tarkoitetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja päiväkoteja. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodissa, koulussa tai muussa siihen soveltuvassa paikassa. Perusopetusta järjestetään useimmiten peruskouluissa. Toimituskielto ei koske perhepäiväkoteja.

Yleiset leikkikentät

Yleisillä leikkikentillä tarkoitetaan kunnan ylläpitämiä leikkikenttiä.

Ravitsemisliikkeet ja muut paikat, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita

Tällaisia ovat esimerkiksi anniskelupaikat ja muut kahvilat tai ravintolat sekä tilaisuudet tai tapahtumat, joissa tarjoillaan yleisölle maksusta ruokaa tai juomaa.

Ennakkoon hyväksytyt anniskelualueet, kun siellä anniskellaan

Ennakkoon hyväksytyllä anniskelualueella tarkoitetaan tilaa tai paikkaa, joka on hyväksytty anniskelualueeksi. Lupa- ja valvontavirasto voi tietyin edellytyksin hyväksyä anniskelualueeksi tapahtuma-, kokous- ja juhlatilan ja vastaavan alueen, jossa anniskeluluvanhaltijat voivat anniskella tekemällä Lupa- ja valvontavirastolle ilmoituksen anniskelusta (AlkoL 20 §). Alkoholijuomien toimittaminen on kiellettyä ennakkoon hyväksytylle anniskelualueelle silloin, kun siellä anniskellaan.

Jos ennakkoon hyväksytty anniskelualue on ravitsemisliike tai muu paikka, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita, on alkoholijuomien toimittaminen kiellettyä alueelle aina riippumatta siitä, anniskellaanko siellä vai ei.

Yleisötilaisuudet

Yleisötilaisuudella tarkoitetaan kokoontumislaissa (530/1999) yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Tilaisuus tai tapahtuma on yleisötilaisuus silloin, kun se on avoin kenelle tahansa, joko ilmaiseksi tai pääsylipun ostamalla. Yleisötilaisuuteen osallistuminen ei siis edellytä erillistä kutsua tai jonkin yhteisön jäsenyyttä. Yleinen kokous eli niin sanottu mielenosoitus ei ole yleisötilaisuus.

Yleiset paikat, jos poliisi on kieltänyt paikassa alkoholijuomien nauttimisen

Alkoholijuoman toimittaminen on kielletty yleiseen paikkaan silloin, kun poliisi on kieltänyt paikassa alkoholijuomien nauttimisen yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi. Yleisellä paikalla tarkoitetaan aluetta, rakennusta ja kulkuneuvoa tai muuta vastaavaa paikkaa, joka on yleisön käytettävissä (järjestyslaki 612/2003).

2.7.2 Toiminta toimituskieltopaikoissa

Toimitusluvanhaltija ja alkoholijuoman toimittaja vastaavat siitä, ettei alkoholijuomia toimiteta sellaisiin paikkoihin, joihin alkoholijuomien toimittaminen on kiellettyä. Tästä pitää varmistua viimeistään ennen alkoholijuomien luovuttamista vastaanottajalle. Valvontaviranomaisilla ei ole mahdollisuutta ylläpitää listausta toimituskieltopaikoista, minkä vuoksi toimituskiellon soveltumista on arvioitava tapauskohtaisesti kaikkien havaittavien olosuhteiden perusteella.

Alkoholijuomia ei saa toimittaa luvussa 2.7.1 lueteltuihin toimituskieltopaikkoihin riippumatta siitä, mihin tarkoitukseen paikkaa tai sen tiloja kulloinkin käytetään tai mihin vuorokaudenaikaan toimitus tapahtuu. Esimerkiksi päiväkotiin ei saa toimittaa alkoholijuomia myöskään silloin, kun päiväkodin tiloissa järjestetään iltaisin muuta toimintaa kuin varhaiskasvatusta. Poikkeuksena tästä ovat ennakkoon hyväksytyt anniskelualueet, joihin toimittaminen on kiellettyä vain silloin, kun siellä anniskellaan.

Alkoholijuomia ei saa toimittaa myöskään päiväkodin, oppilaitoksen tai muun toimituskieltopaikan käyttöön kuuluvalle piha-alueelle tai muulle alueelle, joka on osa kyseistä toimituskieltopaikkaa.

Jos alkoholijuoman toimittaja ei voi luovuttaa alkoholijuomaa vastaanottajalle paikkaan kohdistuvan toimituskiellon takia, alkoholijuoma pitää joko palauttaa myyjälle tai toimittaa asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana sellaiseen paikkaan, johon alkoholijuoman toimittaminen on sallittua (AlkoL 35 a §). Tällaisissa tilanteissa asiakkaan kanssa voidaan sopia, miten tilanteessa toimitaan ja mikä on luovutuspaikka, jos alkoholijuomia luovutetaan uudelleen. Myös alkoholijuomia uudelleen toimitettaessa on mahdollista sopia alkoholijuomien toimituspaikka vapaasti pois lukien toimituskieltopaikat. Alkoholijuomien toimittaminen uudestaan on mahdollista vasta seuraavana mahdollisena sallittuna ajankohtana.

Jos alkoholijuomia ei suoraan palauteta takaisin myyjälle, pitää alkoholijuomien tilapäisessä säilytyksessä ottaa huomioon elintarvikelainsäädännön vaatimukset. Lisätietoa elintarvikelainsäädännön vaatimuksista saa tarvittaessa ottamalla yhteyttä elintarvikevalvontaviranomaiseen. Alkoholijuomia ei saa hävittää eikä ottaa omaan käyttöön tai luovuttaa eteenpäin.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy luovuttamasta alkoholijuomaa paikkaa koskevan toimituskiellon takia (AlkoL 35 a §).

Omavalvontasuunnitelmassa pitää esittää selvitys toimintatavoista, miten erilaisissa riskitilanteissa toimitaan ja miten toimitaan tilanteissa, joissa on kieltäydyttävä luovuttamasta alkoholijuomia. Lisäksi suunnitelmassa pitää esittää selvitys toimintatavoista estää alkoholilain vastainen luovutus tai välittäminen. Suunnitelmassa pitää myös kertoa, millaisilla menettelyillä varmistetaan alkoholilain kieltojen ja velvoitteiden noudattaminen alkoholijuomien toimituksessa. (StmA 5 a §.)

2.8 Toimitusaika

Yli 2,8 % alkoholijuomaa saa toimittaa vastaanottajalle vain kello 9:stä kello 21:een (AlkoL 42 a §). Alkoholijuomien toimituksessa alkoholijuomien luovuttaminen on siten sallittua samaan aikaan kuin sen vähittäismyynti. Tämä pätee myös rajat ylittävästä etämyynnistä hankittuihin alkoholijuomiin. Alkoholijuomia voi luovuttaa toimitukseen toimitusluvan haltijalle tai tämän lukuun toimivalle sekä kuljettaa muunakin aikana, mutta niitä ei saa luovuttaa asiakkaalle ennen kello 9:ää tai kello 21:n jälkeen. Esimerkiksi kuljetuksen viivästyminen ei oikeuta luovuttamaan alkoholijuomaa toimitusajan ulkopuolella.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa vastaanottajalle toimitusajan sisällä vaaditun ikärajan puuttumisen takia, alkoholijuoma pitää palauttaa myyjälle (AlkoL 42 a §). Tämä koskee myös rajat ylittävästä etämyynnistä tilattuja alkoholijuomia.

Jos sen sijaan alkoholijuomaa ei voida luovuttaa toimitusajan sisällä jostain muusta syystä, alkoholijuoma pitää joko palauttaa myyjälle tai toimittaa asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana (AlkoL 42 a §). Tällaisissa tilanteissa asiakkaan kanssa voidaan sopia, miten tilanteessa toimitaan ja mikä on luovutuspaikka, jos alkoholijuomia luovutetaan uudelleen. Myös alkoholijuomia uudelleen toimitettaessa on mahdollista sopia alkoholijuomien toimituspaikka vapaasti pois lukien toimituskieltopaikat. Alkoholijuomien toimittaminen uudestaan on mahdollista vasta seuraavana mahdollisena sallittuna ajankohtana.

Jos alkoholijuomia ei suoraan palauteta takaisin myyjälle, pitää alkoholijuomien tilapäisessä säilytyksessä ottaa huomioon elintarvikelainsäädännön vaatimukset. Lisätietoa elintarvikelainsäädännön vaatimuksista saa tarvittaessa ottamalla yhteyttä elintarvikevalvontaviranomaiseen. Alkoholijuomia ei saa hävittää eikä ottaa omaan käyttöön tai luovuttaa eteenpäin.

Yli 1,2 %, mutta enintään 2,8 %, alkoholijuomia saa toimittaa vastaanottajalle mihin vuorokaudenaikaan tahansa (AlkoL 3 ja 42 a §:t).

Omavalvontasuunnitelmassa pitää esittää selvitys alkoholijuomien toimitusaikojen noudattamiseen liittyvistä toimintatavoista ja siitä, miten toimitaan, jos vastaanottajaa ei tavoiteta tai alkoholijuomia ei saada luovutettua toimitusaikojen puitteissa (StmA 5 a §).

2.9 Alkoholivalmisteet

Alkoholilaissa on oma säännöksensä kiinteää ainetta oleville tai kiinteää ainetta sisältäville alkoholivalmisteille, jotka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai jotka voidaan saada juotavaksi erottamalla niistä ainesosia tai lisäämällä niihin nestettä (AlkoL 55 §). Tällaisia alkoholivalmisteita ovat esimerkiksi alkoholipitoiset suklaamakeiset ja jäätelöt.

Jos kiinteä alkoholivalmiste sisältää enemmän kuin 2,8 painoprosenttia alkoholia, sitä koskevat alkoholijuomien vähittäismyynnin, toimituksen, anniskelun, rajat ylittävän etämyynnin ja markkinoinnin säännökset. Valmisteen alkoholipitoisuutena tilavuusprosentteina pidetään sen alkoholipitoisuutta painoprosentteina. (AlkoL 55 §.) Esimerkiksi yli 2,8 painoprosenttia alkoholia sisältävien suklaamakeisten ja jäätelöiden toimitus kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta tai rajat ylittävästä etämyynnistä on mahdollista vain alkoholijuomien toimitusluvalla. Tällaisten alkoholivalmisteiden toimituksissa pitää noudattaa alkoholijuomien toimitusta koskevia säännöksiä, kuten toimitusaikaa ja -kieltoja esimerkiksi ikärajan ja päihtymyksen osalta.

2.10 Markkinointi ja hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholilain 4 §:n mukaan alkoholijuomien ja -valmisteiden myynnissä, toimituksessa ja markkinoinnissa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti. Toimea pidetään hyvän tavan vastaisena, jos se on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksyttyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa. Hyvän tavan vastainen on erityisesti sellainen toimi, jossa suhtaudutaan hyväksyvästi tai välinpitämättömästi terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena taikka huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla.

Alkoholijuomien toimituksen markkinointi on pääsääntöisesti sallittua. Alkoholilain 50 ja 51 §:ien markkinointia ja hinnoittelua koskevia säännöksiä sovelletaan lähtökohtaisesti alkoholijuomien markkinoinnin lisäksi myös alkoholijuomien toimituksen markkinointiin silloin kuin toimituksen markkinoinnin yhteydessä tuodaan esille tiettyjä tunnistettavia alkoholijuomia tai niiden merkkejä. Toimituksen markkinoinnissa on huomioitava lisäksi myös kuluttajansuojalain (38/1978) säännökset, joten markkinointi voi muodostua kielletyksi, jos siinä esimerkiksi käytetään hyvän tavan vastaisia tai sopimattomia myynninedistämiskeinoja tai mainonta kohdistetaan alaikäisiin, vaikka siinä ei samalla mainostettaisi tiettyjä alkoholijuomia.

Alkoholijuomien mainonta on kiellettyä yleisillä paikoilla. Kielletyksi mainonnaksi on katsottu perinteisesti mainokset ja tuotemerkit yleisillä paikoilla liikkuvien jakeluautojen ulkopinnoilla sekä julkisissa liikennevälineissä kuten esimerkiksi busseissa tai raitiovaunuissa. Tämä markkinointisäännös koskee myös yleisellä paikalla liikkuvan alkoholijuomatoimittajan jakeluauton, pyörän tai muun vastaavan välineen ulkopintoja sekä kuljettajan vaatetusta. Yrityksen virallisen nimen käyttöä ei lähtökohtaisesti pidetä kiellettynä mainontana yleisellä paikalla, vaikka nimeen sisältyisi alkoholijuoman nimi. Yrityksen nimeä ei kuitenkaan saa käyttää selkeästi alkoholilaissa kiellettyyn alkoholijuoman mainostamistarkoitukseen.

Alkoholijuomien toimituksen mainonnan pitää olla asiallista ja hillittyä. Mainonnalla ei saa houkutella erityisesti niin sanottuja heikkoja kuluttajaryhmiä kuten alaikäisiä, nuoria tai alkoholin suurkuluttajia. Mainontaa ei saa esittää alaikäisille suunnatun sisällön, kuten televisio-ohjelmien, verkkopelien, musiikin tai videoiden, yhteydessä. Alkoholijuomien toimituksen markkinoinnissa ei myöskään saa kuvata alaikäisiä tai muita heikkoja kuluttajaryhmiä, vaikka alaikäinen ei itse esiintyisikään juoman käyttäjänä.

Mietojen alkoholijuomien mainonta on kielletty televisiossa ja radiossa kello 7–22 välisenä aikana ja elokuvateatterissa, kun esitettävä elokuva on sallittu esitettäväksi alle 18-vuotiaille. Väkevien alkoholijuomien mainonta on kielletty televisio- ja radiotoiminnassa sekä elokuvateatterissa tapahtuvan kuvaohjelman julkisen esittämisen yhteydessä kokonaan. Rajoitukset koskevat myös alkoholijuomien kuljetuksen markkinointia siltä osin, kun siinä samalla markkinoidaan alkoholijuomaa esimerkiksi tuomalla esiin alkoholijuomien tuotemerkkejä, etikettejä tai muita tiettyihin alkoholijuomiin viittaavia elementtejä.

Alkoholijuoman ominaisuuksista tai vaikutuksista ei saa antaa virheellistä kuvaa eikä runsasta käyttöä saa kuvata myönteisesti. Alkoholijuoman markkinoinnissa ei saa korostaa sen alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena tai yhdistää alkoholinkäyttöä ajoneuvolla ajamiseen. Alkoholijuomien toimituksen markkinoinnissakaan ei saa kuvata päihtyneenä ajamista tai alkoholin nauttimista ennen ajamaan lähtöä, ajotauolla tai ajoneuvoa kuljetettaessa. Myös tällaisen vaikutelman luominen on kiellettyä. Alkoholijuomia ei saa jakaa ilmaiseksi. Alkoholijuomia ei saa antaa myöskään ilmaistuotteena muun tuotteen toimituksen ohessa.

Alkoholijuomien toimittamista ei saa tehdä houkuttelevaksi kiinnittämällä kuluttajien huomio tuotteen kannalta epäolennaisiin lisäetuihin, kuten kuljetusetuihin tai ilmaistuotteisiin. Kylkiäistä ei voida luvata sattumanvaraisena etuutena alkoholijuoman toimituksessa esimerkiksi ”tuotteen toimituksen kylkiäisenä juomalasit sadalle ensimmäiselle ostajalle”. Kylkiäisellä ei saa palkita ostajaa siitä, että tämä lisää alkoholiostojensa määrää. Oheistuotteita ei saa mainostaa ilmaisena tai muuten vastikkeettomana, koska sen saadakseen joutuu maksamaan päätuotteesta.

Alkoholijuomien mainonta, jossa käytetään kuluttajien osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun, on kiellettyä. Alkoholijuoman toimittajakaan ei siten voi järjestää pelejä, arpajaisia tai kilpailuja, jotka liittyvät tiettyihin alkoholijuomiin, tai joissa on palkintona alkoholijuomia. Myös sosiaalisen median palveluissa tai verkkosivuilla kilpailujen, pelien ja arpajaisten järjestäminen on kiellettyä. Kuljetusta mainostava toimija ei saa myöskään hyödyntää tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa kuvallista tai sanallista sisältöä, eikä saattaa sisältöä jaettavaksi, jos kuljetuksen ohella mainoksessa tuodaan esille tiettyjä alkoholijuomia.

Alkoholilain 68 §:n mukaan alkoholilain seuraamukset markkinointisäännösten rikkomisesta voidaan kohdistaa sekä markkinoinnin tilaajaan että toimeenpanijaan sekä näiden palveluksessa olevaan, kuten toimittajaan.

Lupa- ja valvontavirasto on laatinut ohjeen alkoholin markkinoinnista, jossa on esimerkkejä säännösten tulkinnasta. Markkinoinnin kokonaisvaikutelma on kuitenkin yleensä ratkaisevaa arvioitaessa, milloin toimintaa on pidettävä lainvastaisena.

2.10.1 Alkoholijuomien hinnoittelu

Alkoholijuomien tarjoushintojen ilmoittaminen vähittäismyynnissä myyntipaikan ulkopuolella on kiellettyä, jos tarjous on voimassa alle kaksi kuukautta. Näistä hinnoista ei saa ilmoittaa esimerkiksi televisiossa, radiossa, lehdissä, verkkosivustolla tai sosiaalisen median kanavissa. Alkoholia koskeva hintailmoittelu on sallittua vain silloin, kun tarjous on yhtäjaksoisesti voimassa vähintään kahden kuukauden ajan.

Lupa- ja valvontavirasto suosittelee, että ilmoituksessa mainitaan hinnan voimassaoloaika. Jos alkoholijuoman hinta on tarkoitettu olemaan voimassa toistaiseksi, ilmoituksessa olisi hyvä mainita, mistä alkaen hinta on ollut voimassa. Alkoholijuoman hinnan voimassaoloaika pitää pystyä selvittämään, jos valvontaviranomainen sitä pyytää.

Alkoholijuomien hinnoittelussa paljousalennukset ovat kiellettyjä. Paljousalennuksella tarkoitetaan esimerkiksi, että viisi siideriä saa neljän hinnalla tai samaa olutta myydään 24 tölkin pakkauksessa halvemmalla kuin yksittäisinä oluttölkkeinä.

Alkoholijuoman hinta yksittäin myytynä ja toimitettuna ei saa olla korkeampi kuin samanlaisen yksittäisen juoman hinta toimitettuna monipakkauksessa. Esimerkiksi jos olutta myydään ja toimitetaan 24 tölkin monipakkauksessa hintaan 24 euroa, niin samanlaisen oluttölkin hinta ei silloin yksittäin myytynä ja toimitettuna saa ylittää yhtä euroa.

Säännös ei koske tilannetta, jossa samaa alkoholijuomaa myydään erisuuruisissa yksittäispakkauksissa, esimerkiksi 0,33 litran ja yhden litran tölkeissä. Isommassa yksittäispakkauksessa alkoholijuoma saa olla litrahinnaltaan halvempi kuin pienemmässä yksittäispakkauksessa.

Myyntipaikka ei saa kieltäytyä myymästä ja toimittamasta monipakkauksessa myytävinä olevia tuotteita yksittäin.

Alkoholijuomien toimitusta ei saa mainostaa siten, että toimituksen hintaa alennetaan tai toimitus tarjotaan maksutta alkoholijuomien ostomäärän perusteella. Jos toimitukseen sisältyy alkoholijuomien lisäksi muita tuotteita, alkoholijuomien hintaa ei voida lukea mukaan siihen ostomäärään, jonka perusteella toimitushinnasta myönnetään alennus, tai toimitus tarjotaan maksutta.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden tai palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen, on kiellettyä. Alkoholijuomien myyntiä ei saa edistää esimerkiksi toimituksen kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että alkoholijuomien ostaminen ja toimittaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaa. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen on kielletty.

Toimitusmyynnissä muiden tuotteiden kuin alkoholin tai itse kuljetuksen tilaamisesta tai ostamisesta syntyviä etuja ei myöskään voi hyödyntää alkoholijuomien hinnan hyvittämiseen.

Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei saa maksaa ostohyvityksiä edes niistä alkoholijuomien ostoista ja kuljetuksista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla.

2.11 Toimitusluvanhaltijan vuosi-ilmoitus

Toimitusluvanhaltijan pitää ilmoittaa Lupa- ja valvontavirastolle tekemiensä toimitusten kokonaismäärä kalenterivuosittain viimeistään 31.1. (AlkoL, liite). Jos ilmoituskaudella ei ole ollut alkoholijuomien toimituksia, luvanhaltijan pitää ilmoittaa määräajassa, ettei kaudella ole ollut toimituksia.

Yhdellä toimituksella tarkoitetaan yhteen tilaukseen perustuvaa toimitusta. Toimitukseksi lasketaan myös sellainen toimitus, jossa alkoholijuomia ei ole voitu luovuttaa esimerkiksi toimituskiellon vuoksi.

Jos luvanhaltija ei tee ilmoitusta määräajassa, Lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa luvanhaltijan uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupa- ja valvontaviraston on esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista. (AlkoL, liite.)

Toimitusluvanhaltijan vuosi-ilmoituksen laiminlyönti toistuvasti viranomaisen kehotuksista huolimatta voi johtaa myös luvan peruuttamiseen määräajaksi tai pysyvästi (AlkoL 72 §).

3 Valvonta ja seuraamukset

Toimitusluvanhaltijalla on ensisijainen valvontavastuu siitä, että alkoholijuomien toimituksessa noudatetaan alkoholilakia. Luvanhaltijan suunnitelmallinen omavalvonta tarkoittaa käytännössä kirjallisen omavalvontasuunnitelman laatimista, ylläpitämistä ja toteuttamista yhdessä toimitusluvanhaltijan lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien kanssa.

Suunnitelmallinen omavalvonta ei kuitenkaan poista tarvetta valvontaviranomaisten suorittamalta valvonnalta. Viranomaisvalvonnan keskeisenä periaatteena on luvanhaltijoiden toiminnan ohjaaminen ja kehittäminen alkoholilain rikkomusten ehkäisemiseksi. Puutteellisesti suunniteltu omavalvonta sekä aikaisemmat omavalvontasuunnitelman laiminlyönnit ovat myös perusteita viranomaisvalvonnan kohdentamiselle.

3.1 Suunnitelmallinen omavalvonta

Toimitusluvanhaltijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot toiminnastaan ja siihen liittyvistä laissa säädetyistä velvoitteista sekä niiden käytännön toteuttamiseen liittyvistä riskeistä (AlkoL 56 §).

Toimituslupaa hakevan ja luvanhaltijan täytyy laatia kirjallinen omavalvontasuunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi, noudattaa sitä ja pitää sen toteuttamisesta kirjaa. Suunnitelma täytyy pitää ajan tasalla. Omavalvontasuunnitelma täytyy toimittaa lupahakemuksen liitteenä. (AlkoL 17 a ja 56 §:t.)

Luvanhaltijan pitää huolehtia, että toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee toimitusluvan sisällön sekä alkoholilaissa säädetyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa (AlkoL 57 §). Omavalvontasuunnitelma ja alkoholijuomien toimituslupa on pidettävä suunnitelmaa toteuttavan henkilökunnan ja valvontaviranomaisten saatavilla (StmA 1 §).

Omavalvontasuunnitelmassa on oltava selvitys toiminta-ajatuksesta, toiminnan laajuudesta ja toiminta-alueesta. Omavalvontasuunnitelmassa pitää myös esittää selvitys toimintatavoista, miten erilaisissa riskitilanteissa toimitaan ja miten toimitaan tilanteissa, joissa on kieltäydyttävä luovuttamasta alkoholijuomia. Lisäksi suunnitelmassa pitää esittää selvitys toimintatavoista estää alkoholilain vastainen luovutus tai välittäminen ja selvitys ikärajavalvonnan toteuttamisesta toiminnassa. Siinä täytyy esittää myös selvitys alkoholijuomien toimitusaikojen noudattamiseen liittyvistä toimintatavoista ja siitä, miten toimitaan, jos vastaanottajaa ei tavoiteta tai alkoholijuomia ei saada luovutettua toimitusaikojen puitteissa. (StmA 5 a §.)

Lisäksi omavalvontasuunnitelmassa on selvitettävä toimitusta harjoittavien henkilöiden tehtävät sekä toimitusluvan haltijan lukuun toimivien henkilöiden määrä. Suunnitelmassa pitää myös kertoa, millaisilla menettelyillä varmistetaan alkoholilain kieltojen ja velvoitteiden noudattaminen alkoholijuomien toimituksessa: miten esimerkiksi varmistetaan, ettei alkoholijuomia luovuteta ikärajojen vastaisesti tai henkilöille, joiden päihtymys on selvästi havaittavissa tai toimiteta paikkoihin, joihin alkoholijuomia ei saa toimittaa. (StmA 5 a §.)

Omavalvontasuunnitelmassa on kerrottava, mitkä ovat riskit alkoholin toimitukseen liittyvien haitallisten vaikutusten syntymiseen, miten lain noudattamista seurataan, miten kriittisten tilanteiden riskien hallinta toteutetaan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan (AlkoL 1 ja 56 §:t).

Omavalvontasuunnitelmassa on esitettävä suunnitelma kriittisten tilanteiden ja viranomaisten esittämien huomioiden johdosta toteutettavista toimista, omavalvontasuunnitelman toimeenpanon vuosittaisesta arvioinnista sekä sen ajan tasalla pitämisestä. Jos omavalvontasuunnitelmaa muutetaan, muutoksen ajankohta on voitava jälkikäteen selvittää. (StmA 1 §.)

Omavalvontasuunnitelmassa pitää olla selvitys siitä, miten luvanhaltija ja omavalvontasuunnitelman toteuttamisesta vastaava henkilö seuraavat omavalvontasuunnitelman ja henkilökunnalle annettujen määräysten noudattamista. Suunnitelmaan pitää sisällyttää myös selvitys siitä, miten henkilökunnan alkoholilain mukainen osaaminen varmistetaan ja miten henkilökunnan koulutusta ja osaamista koskeva kirjanpito on järjestetty. (StmA 1 §.)

Omavalvontasuunnitelma saadaan tarvittaessa yhdistää elintarvikelain (297/2021) ja tupakkalain (549/2016) mukaiseen omavalvontasuunnitelmaan ja se voidaan laatia myös sähköisesti (AlkoL 56 §).

Omavalvontasuunnitelman lisäksi alkoholijuomien toimitusluvanhaltijan on pidettävä ajantasaista kirjaa toteutetuista uusien alkoholijuomien toimittajien perehdytyksistä ja toimituspassien tarkistamisista (StmA 5 a §).

Lupa- ja valvontavirasto saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan omavalvontaa koskevia ehtoja ja rajoituksia, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa (AlkoL 17 a §).

Lupa- ja valvontavirasto on laatimassa omavalvontasuunnitelman tekemistä varten lomakepohjaa, jonka huolellisella täyttämisellä ja päivittämisellä luvanhaltija voi toteuttaa omavalvontasuunnitelmalle asetetut velvoitteet.

3.2 Viranomaisvalvonta

Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta, anniskelua, markkinointia ja rajat ylittävää etämyyntiä koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus (AlkoL 60 §). Ahvenanmaan maakunnassa alkoholijuomien anniskelua valvoo Ahvenanmaan ympäristö- ja terveydensuojeluviranomainen ja alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta ja markkinointia Ahvenanmaan valtionvirasto.

Alkoholilaki edellyttää lupahallinnon ja ohjauksen sekä valvonnan toteutumiseksi laajaa virka-apu- ja sidosryhmäyhteistyötä. Alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi yhteistyötä on tehostettu vero-, ulosotto-, tulli-, poliisi-, työsuojelu-, elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluviranomaisten kanssa.

Valvontaviranomaiset saavat tarkastaa luvanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia. Valvontaviranomaisten edustajille on turvattava esteetön pääsy valvottaviin tiloihin ja asiakirjoihin sekä oikeus tallentaa valvonnassa tarvittavia tietoja. (AlkoL 62 §.)

Viranomaiset valvovat alkoholijuomien toimitusta suunnitelmallisesti. Valvontaa tehdään sekä ennalta sovitusti että yllätyksellisesti. Ennalta sovitusti tehdään myös etätarkastuksia, joiden avulla pyritään muun muassa tukemaan luvanhaltijaa omavalvonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Yllätyksellistä valvontaa tehdään muun muassa koeostojen avulla. Valvontaviranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista ikää koskevan luovutuskiellon tai toimitusajan noudattamisen valvomiseksi. Valvontaviranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Vapaaehtoisia voidaan käyttää sellaisten alkoholijuomien koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus ostaa. (AlkoL 62 §.)

Valvontaviranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero. Lisäksi valvontaviranomaisella on valvontaa varten oikeus saada toimitusluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot. (AlkoL 62 §.)

Poliisi voi saattaa alkoholijuomien toimituksessa havaitsemansa rikkomukset ja epäkohdat Lupa- ja valvontaviraston tietoon mahdollisia alkoholilain mukaisia jatkotoimenpiteitä varten. Lisäksi alkoholijuoman toimittaja, joka on luovuttanut alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, voi saada rikosoikeudellisen seuraamuksen kuten sakon.

3.3 Seuraamukset säännösten rikkomisesta

Viranomaisvalvonnan lähtökohtana on ohjata ja neuvoa, mutta selkeissä rikkomustapauksissa luvanhaltijan toimintaan puututaan alkoholilain mukaisten seuraamusten muodossa. Myös toistuvat lievemmät puutteet ja rikkomukset ovat peruste huomautuksen antamiselle tai seuraamusmaksun määräämiselle. Vakavimmissa tapauksissa lupa voidaan perua määräajaksi tai pysyvästi. Mikäli luvanhaltija ei omavalvonnalla kykene pääsemään alkoholilain noudattamisessa kehotuksista huolimatta tyydyttävälle tasolle, voidaan lupaan myös asettaa ehtoja tai rajoituksia.

Valvontaviranomainen voi kieltää luvanhaltijaa jatkamasta alkoholilaissa tarkoitettua elinkeinotoimintaa siltä osin kuin se on olennaisesti hyvän tavan vastaista eikä kyseistä toimintaa ole korjattu tai lopetettu asetetussa kohtuullisessa määräajassa valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta (AlkoL 4 ja 68 §:t). Kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla (AlkoL 70 §).

Valvontaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos alkoholijuomien toimituksessa on rikottu toimitusta tai alkoholijuoman toimittajan osaamista koskevia säännöksiä, toimituslupaan asetettuja ehtoja tai rajoituksia taikka laiminlyöty säädettyjä velvollisuuksia (AlkoL 71 §).

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Luvanhaltijalle voidaan tällöin antaa huomautus, jos siihen on aihetta. (AlkoL 71 §.)

Valvontaviranomainen voi peruuttaa luvan määräajaksi, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena. Lupa voidaan peruuttaa määräajaksi myös, jos toiminnanharjoittaja rikkoo alkoholilaissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta omavalvontaan liittyviä velvollisuuksia kohtaan. Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet. (AlkoL 72 §.)

Valvontaviranomainen voi peruuttaa luvan pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä tahallisesti ja menettely on ollut myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lupa voidaan peruuttaa pysyvästi myös, jos toiminnanharjoittaja rikkoo alkoholilakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää. (AlkoL 72 §.)

Lupa voidaan peruuttaa pysyvästi myös, jos luvan edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa (AlkoL 72 §).

Alkoholilain 68–70 §:ssä säädetään markkinointirikkomusten seuraamuksista. Sanktiot voidaan kohdistaa sekä markkinoinnin tilaajaan että toimeenpanijaan sekä näiden palveluksessa olevaan.

Havaitessaan alkoholilain markkinointisäännösten vastaista toimintaa tai epäkohtia Lupa- ja valvontavirasto voi antaa vapaamuotoista ohjausta toiminnan korjaamiseksi. Jos ohjaus ei riitä lainvastaisen toiminnan lopettamiseksi, voi Lupa- ja valvontavirasto kieltää markkinointitoimen tilaajaa tai toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista toimintaa. Kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla.

Lisäksi alkoholijuoman toimittaja, joka on luovuttanut alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, voi saada rikosoikeudellisen seuraamuksen kuten sakon.

Lupa- ja valvontavirasto